

До протоколу № 203
від 25 березня 2026 року

ВИСНОВОК

**до проекту Цивільного кодексу України
(Кодексу права приватного)
(реєстр. № 14394-2 від 06.02.2026)**

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій за дорученням Голови Верховної Ради України Стефанчука Р.О. розглянув у межах предметів свого відання 25 березня 2026 року на засіданні (протокол № 203) проект Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) (реєстр. № 14394-2 від 06.02.2026) (далі – проект Кодексу), поданий народним депутатом України Крейденком В.В., і зазначає таке.

Головним комітетом з розгляду проекту Кодексу визначено Комітет Верховної Ради України з питань правової політики.

У пояснювальній записці до проекту Кодексу зазначено, що він подається як альтернативний до проекту Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) (реєстр. № 14394) з покращенням та доопрацюванням в межах тієї ж концепції рекодифікації, але з акцентом на підвищення правової визначеності, збалансованості та прикладної придатності норм для щоденного правозастосування.

Таким чином, альтернативний проект спрямований на вдосконалення та доопрацювання комплексної рекодифікації цивільного (приватного) права України на базі проекту Кодексу реєстр. № 14394, забезпечуючи вищий рівень узгодженості загальних положень, стабільність правового регулювання, прогнозованість судового тлумачення та практичну ефективність механізмів захисту прав і інтересів учасників цивільного обороту.

Метою проекту Кодексу є рекодифікація та системне оновлення цивільного (приватного) права України шляхом ухвалення нового Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) як цілісного, внутрішньо узгодженого та ефективного кодифікованого акта – з одночасним доопрацюванням положень проекту Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) (реєстр. № 14394) для посилення правової визначеності, справедливості та практичної придатності запропонованого регулювання.

Відтак, для досягнення мети проектом Кодексу, зокрема передбачено:

комплексне оновлення інститутів приватного права у межах дев'яти книг нового Цивільного кодексу України: книга перша «Загальна частина», книга друга «Право особисте», книга третя «Право речове», книга четверта «Право інтелектуальної власності», книга п'ята «Право зобов'язань», книга шоста «Право сімейне», книга сьома «Право спадкове», книга восьма «Право приватне міжнародне», книга дев'ята «Публічність прав цивільних». Така архітектоніка забезпечує системність кодифікації, єдність понятійного апарату, узгодженість міжінститутних зв'язків і послідовну реалізацію засад приватного права в усіх сегментах юридичного регулювання.

Комітет у межах предметів свого віддання зазначає, що проектом Кодексу визначено, зокрема:

термін осідок (місце проживання), яким може бути заклад освіти (стаття 35);

часткову цивільну дієздатність малолітньої дитини, зокрема в частині самостійного здійснення прав на результати інтелектуальної та творчої діяльності, на участь у дитячих громадських організаціях (стаття 37);

неповну цивільну дієздатність неповнолітньої дитини, яка має право самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або іншими доходами; самостійно розпоряджатися майновими правами інтелектуальної власності на результати своєї інтелектуальної та творчої діяльності (стаття 38);

повну цивільну дієздатність, яку має фізична особа, яка досягла повноліття, а також може бути надана фізичній особі, яка досягла шістнадцятирічного віку і працює за трудовим договором, а також неповнолітній дитині, яку записано як матір або батька дитини (статті 40 і 41);

зобов'язання закладів освіти, їхніх посадових та/або службових осіб, яким у зв'язку з виконанням своїх обов'язків стало відомо про обставини, що є підставою для встановлення над фізичною особою опіки або піклування, невідкладно повідомити про це орган опіки і піклування та сприяти у з'ясуванні фактичних обставин щодо стану такої фізичної особи (стаття 66);

особисті права, що забезпечують природне існування та соціальне буття фізичної особи, у тому числі згоди або заборони на передання тіла померлої людини науковим, медичним закладам або закладам освіти; право на участь у медичних, медико-біологічних, наукових та інших дослідках або експериментах; використання біометричних і генетичних даних фізичної особи в наукових, освітніх, медичних або інформаційних цілях (Глави 18, 19);

виконання науково-дослідних або дослідно конструкторських та технологічних робіт (Глава 69);

правовий режим результатів інтелектуальної, наукової та творчої діяльності, що регулюють охорону творів, винаходів та наукових відкриттів у цифровому середовищі, а також особливості розпорядження майновими правами на них (Книга четверта);

зобов'язання батьків забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, встановлення батьківської відповідальності щодо дошкільного виховання, здобуття освіти (Глава 100);

Проектом Кодексу передбачено внесення змін до Законів України, у тому числі:

"Про наукову і науково-технічну діяльність" :

доповнити статтею 30¹ такого змісту:

"Стаття 30¹. Правова охорона наукових відкриттів

1. Науковим відкриттям є встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання.

2. Вчений, який зробив наукове відкриття, має право надати йому своє ім'я або спеціальну назву.

3. Право на наукове відкриття засвідчується дипломом та охороняється у порядку, встановленому законом»;

"Про повну загальну середню освіту":

в абзаці другому частини першої статті 31 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

частину першу статті 62 викласти в такій редакції:

"1. Правовими засадами публічно-приватного партнерства у сфері освіти і науки є Конституція України, Цивільний кодекс України (Кодекс права приватного), Закон України "Про публічно-приватне партнерство", цей Закон, Закон України "Про освіту", інші закони України, а також міжнародні договори України, укладені в установленому законом порядку";

"Про дошкільну освіту":

в абзаці другому частини першої статті 30 слова "та немайнові" замінити словами "та/або особисті";

у частині третій статті 31 слово "немайнові" у всіх відмінках замінити словом "особисті" у відповідному відмінку;

у частині першій статті 52 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

"Про професійну освіту"

слова "та немайнові" замінити словами "та/або особисті".

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) зазначає, що частина положень проекту Кодексу за своїм змістом збігається з відповідними положеннями основного проекту. У зв'язку з цим, зауваження та пропозиції, висловлені у висновку до проекту реєстр. № 14394, є актуальними й для даного проекту, а тому вважаємо за доцільне звернути на них увагу та додати до них зауваження до тих положень поданого проекту, які відсутні у проекті реєстр. № 14394.

Зокрема ГНЕУ зазначає, що частиною другою статті 619 проекту Кодексу пропонується встановити, що відтворення твору, відтворення і вилучення вмісту бази даних, до яких отримано законний доступ, з метою збирання інформації та подальшого проведення глибинного аналізу тексту та даних, у тому числі для тренування систем штучного інтелекту, з урахуванням додаткових умов, визначених законом, здійснюються без дозволу суб'єкта авторського права, безоплатно та без зазначення імені автора і джерела запозичення: 1) наукові установи, архіви або організації із збереження фондів аудіо-, відеозаписів,

заклади освіти для наукового дослідження – за умови що такі дії вчинені без безпосередньої чи опосередкованої комерційної мети; 2) інші суб'єкти – якщо відповідне використання твору не було безпосередньо заборонено суб'єктом авторського права, зокрема за допомогою умов використання цифрового контенту, метаданих тощо. Фактично зазначена норма відтворює зміст ст. 3 та 4 Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2019/790 від 17.04.2019 про авторське право і суміжні права на Єдиному цифровому ринку та про внесення змін до директив 96/9/ЄС та 2001/29/ЄС.

Водночас, ГНЕУ звертає увагу, що зазначена Директива містить уточнення щодо поняття законного доступу, що важливо для коректного застосування норми та зменшення ризику порушення майнових прав суб'єктів авторського права внаслідок несанкціонованого обходу технічних засобів захисту чи порушення умов ліцензійних договорів. Для прикладу, у її п. 14 передбачено, що законний доступ потрібно розуміти як такий, що охоплює доступ до контенту на основі політики відкритого доступу або доступ на основі договірних домовленостей між правоволодільцями й науково-дослідними організаціями чи установами зі збереження культурної спадщини, таких як підписки, чи на основі інших законних засобів.

Міністерство освіти і науки України (далі – МОН України) надало пропозиції і зауваження до проекту Кодексу.

З метою узгодження проекту Кодексу з освітньо-науковим законодавством МОН України висловила пропозиції, зокрема:

в абзаці другому частини третьої статті 262 слова «військово-навчального закладу» замінити словами «вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти, закладу фахової передвищої військової освіти»;

у частині другій статті 308 слова «науковим, медичним або навчальним закладам» замінити словами «науковим установам, закладам освіти, медичним закладам»;

абзац шостий частини третьої статті 309 викласти у такій редакції:

«згоди або заборони на передання її тіла науковим установам, медичним закладам або закладам освіти;»;

в тексті проекту акта слово «дослід» замінити словом «дослідження» у відповідному відмінку;

в абзаці другому частини третьої статті 333 слова «порядком, встановленим» замінити словами «у порядку, встановленому»;

у частині третій статті 619 цифри «634» замінити цифрами «637», оскільки можливість проведення глибинного аналізу тексту та даних передбачається у статтях 619, 631, 637;

статтю 1125 доповнити частиною другою такого змісту (так як аналіз досудової практики щодо порушення законодавства з питань присудження наукових ступенів показує, що має місце виконання науково-дослідних робіт на замовлення з метою здобуття наукового ступеня):

«2. Результати виконаних робіт замовник за договором зобов'язаний використовувати з дотриманням принципів академічної доброчесності»;
у статті 1550:

1) назву статті викласти у такій редакції:

«Стаття 1550. Вирішення батьками питань щодо догляду, виховання, здобуття освіти та лікування дитини»;

2) у частині першій, третій та четвертій слово «дошкільного» замінити словом та знаком «догляду»;

у частині першій статті 1558 слово «навчальний» замінити словами «заклад освіти»;

у частині четвертій статті 1640 слова «можливості одержати освіти» замінити словами «можливості здобути освіти»;

у статті 1653:

у назві статті слова «навчальному або іншому закладі» замінити словами «закладі освіти або іншому закладі»;

у частинах першій, другій слова «навчального або іншого закладу» замінити словами «закладу освіти або іншого закладу»;

у частині четвертій статті 1748 слова «військово-навчальних закладів» замінити словами «вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої військової освіти»;

у частині третій статті 1697 та у частині третій статті 1701 слова «до закінчення закладу освіти» замінити словами «до завершення здобуття освіти на відповідному рівні»;

назву глави 69 викласти у такій редакції:

«Глава 69. Виконання наукових (науково-технічних) робіт та проектів»;

внести зміни до тексту всієї Глави 69, замінивши слова «науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт» у відповідних відмінках та числах.

МОН України також пропонує доповнити книгу четверту право інтелектуальної власності Главу 41. Загальні приписи про права інтелектуальної власності новими статтями такого змісту:

«Стаття 603¹. Трансфер технологій

1. Трансфером технології є передача технології, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами договору, яким встановлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології.

2. Під час передачі (трансферу) технологій укладаються договори, визначені цим Кодексом щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

3. Сторонами у договорі можуть бути фізичні особи та/або юридичні особи, незалежно від форм власності.

4. За передачу і використання майнових прав на технологію виплачується винагорода, умови виплати та розмір якої встановлюються договором. Розмір винагороди визначається з урахуванням мінімальних ставок винагороди авторам технологій та особам, які здійснюють їх трансфер, визначених Кабінетом Міністрів України.

Стаття 605¹. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений здобувачами освіти

1. Особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у рамках освітнього процесу здобувачем освіти, який не перебуває у трудових відносинах з закладом вищої освіти або науковою установою, належать здобувачу освіти.

2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у рамках освітнього процесу здобувачем освіти, який не перебуває у трудових відносинах з закладом вищої освіти або науковою установою, належать здобувачу освіти, якщо інше не передбачено договором між закладом вищої освіти або науковою установою та здобувачем освіти.

3. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, окрім об'єкта авторського права (твору), створений з істотним використанням ресурсів закладу вищої освіти або наукової установи здобувачем освіти, який не перебуває у трудових відносинах з закладом вищої освіти або науковою установою, належать закладу вищої освіти або науковій установі, якщо інше не передбачено договором.

Примітка. Істотним використанням ресурсів для цілей цієї статті вважається систематичне використання матеріально-технічного обладнання та/або систематичного залучення працівників закладу вищої освіти або наукової установи до створення об'єктів права інтелектуальної власності.

Використання бібліотек, репозитаріїв, інших інформаційних ресурсів та ліцензійного програмного забезпечення не може бути визнано істотним використанням ресурсів закладу вищої освіти або наукової установи.

Стаття 606¹. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за рахунок бюджетних коштів

Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за рахунок бюджетних коштів належать установам, організаціям та підприємствам - виконавцям, крім випадків віднесення такого об'єкта до державної таємниці.

Стаття 606². Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений суб'єктами інноваційної діяльності

Майнові права на об'єкт інтелектуальної власності, створений під час виконання інноваційних проектів суб'єктами інноваційної діяльності, є власністю інноваційної інфраструктури, на базі якої виконується проект (наукового парку, бізнес-інкубатора, бізнес-акселератора, інноваційного хабу тощо), якщо інше не передбачено договором».

З урахування специфіки наукової та науково-технічної діяльності МОН України пропонує:

статті 1110 і 1111 доповнити новою частиною третьою такого змісту:

«3. У разі якщо пошукові або проектні роботи мають науково-дослідний або експериментальний характер, їх виконання та оцінка результатів здійснюються з урахуванням творчої природи таких робіт, а також можливості об'єктивної неможливості досягнення наперед визначеного результату, якщо інше не встановлено договором або законом.»;

статтю 1112 доповнити новою частиною четвертою такого змісту:

«4. Для робіт, що мають науково-пошуковий або експериментальний характер, технічне завдання або завдання на проектування може мати рамковий характер та уточнюватися в процесі виконання робіт за погодженням сторін без визнання таких змін порушенням договору»;

у пункті 1 частини першої статті 1113 після слів «за умови ненааявності відступів від умов договору» доповнити словами «крім погоджених сторонами відступів, зумовлених науково-пошуковим характером робіт»;

статтю 1115 доповнити новою частиною такого змісту:

«3. Недосягнення очікуваного або запланованого результату пошукових та/або проектних робіт, що мають науково-дослідний характер, не є підставою для відповідальності підрядника, якщо він доведе дотримання погодженого завдання, методології виконання робіт та належне інформування замовника про хід і результати робіт»;

частину першу статті 1117 після абзацу першого доповнити новим абзацом такого змісту:

«Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт не є договором з гарантованим результатом, якщо інше прямо не передбачено договором»;

частину першу статті 1120 викласти у такій редакції:

«1. Виконавець зобов'язаний провести наукові дослідження, науково технічні (експериментальні) розробки особисто, якщо іншого не встановлено договором на виконання наукових (науково-технічних) робіт та проектів»;

статтю 1121 доповнити новою частиною такого змісту:

«3. У науково-дослідних роботах належним результатом вважається також отримання науково обґрунтованих висновків, у тому числі таких, що підтверджують неможливість досягнення очікуваного результату»;

у статті 1123:

1) абзац другий частини другої викласти в такій редакції «Договором може бути передбачено право виконавця передавати результати робіт іншим юридичним чи фізичним особам»;

2) доповнити частиною шостою та сьомою такого змісту:

«6. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений при виконанні наукових (науково-технічних) робіт та проектів, а також співробітництва з виконання таких робіт та проектів, належать стороні, яка його створила, якщо інше не передбачено договором.

7. Майнові права, що виникли внаслідок спільного створення сторонами об'єкта інтелектуальної власності при виконанні наукових (науково-технічних) робіт та проектів, а також співробітництва з виконання таких робіт та проектів, належать замовнику і виконавцю спільно, та розподіляються між ними на підставі договору»;

частину першу статті 1126 викласти в такій редакції:

«1. Якщо у ході науково-дослідних робіт виявляється неможливість досягнення результату внаслідок обставин, що не залежать від виконавця, замовник зобов'язаний оплатити виконані роботи в повному обсязі або в іншому обсязі, визначеному договором, з урахуванням наукової цінності отриманих результатів»;

статтю 1127 доповнити новою частиною такого змісту:

«3. Виконавець не несе відповідальності за недосягнення очікуваного наукового результату, якщо доведе, що роботи виконувалися відповідно до погодженої програми, із застосуванням належних наукових методів та з дотриманням принципів академічної доброчесності.».

підпункт 9 пункту 3 Прикінцевих положень проекту Кодексу виключити.

Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України зазначило, що підтримує проект Кодексу за умови його доопрацювання та надало відповідні пропозиції.

Міністерство енергетики України зазначило про відсутність пропозицій та зауважень до проекту Кодексу.

Міністерство внутрішніх справ України надало пропозиції та зауваження до проекту Кодексу.

Міністерство закордонних справ України погоджується з проектом Кодексу із зауваженнями, та просить врахувати висловлені пропозиції під час його подальшого доопрацювання.

Міністерство культури України зазначило, що не підтримує проект Кодексу, однак окремі його положення можна спрямувати на доопрацювання основного проекту Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) (реєстр. № 14394 від 22.01.2026).

Міністерство оборони України зазначило пропозиції та зауваження до проекту Кодексу.

Міністерство розвитку громад та територій України надало пропозиції та зауваження до проекту Кодексу.

Міністерство у справах ветеранів України (далі – Мінветеранів) зазначило, що норми проекту Кодексу в частині повноважень Мінветеранів є аналогічними до норм проекту Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) (реєстр. № 14394 від 22.01.2026), який підтримано в межах повноважень Мінветеранів.

Міністерство фінансів України зазначило, що, з урахуванням висловлених зауважень і пропозицій, проект Кодексу потребує доопрацювання.

Міністерство юстиції України (далі – Мінюст) зазначило, що висловлені до проекту Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) (реєстр. №

14394 від 22.01.2026) зауваження та пропозиції є релевантними і для проекту Кодексу за винятком окремих зауважень, які втратили свою актуальність з огляду на відсутність тих норм, яких вони стосувалися.

При цьому Мінюст звертає увагу на те, що проект Кодексу, крім висловлених зауважень, має істотні недоліки з точки зору викладу в ньому нормативного матеріалу, що не враховує вимог нормопроектувальної техніки, зокрема це стосується:

обумовлення положень, які не вносять додаткового правового регулювання; надмірного дублювання норм;

викладення окремих частин, які за змістом не належать до предмета правового регулювання відповідних статей;

відсутності взаємозв'язку нормативних положень та структури проекту Кодексу;

наявності суперечностей смислового плану.

Державна митна служба України зазначила, що надані нею пропозиції і зауваження до проекту Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) (реєстр. № 14394 від 22.01.2026) є актуальними і до проекту Кодексу.

Державний комітет телебачення і радіомовлення України в межах компетенції повідомляє про відсутність пропозицій та зауважень до проекту Кодексу.

Національна академія наук України зазначила, що положення проекту Кодексу містять здебільшого уточнюючий та доповнюючий характер (аналогічний за архітектурою, структурою та приписами змістом) до положень основного проекту Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) (реєстр. № 14394 від 22.01.2026), тому рекомендувала на рівні робочих груп усунути окремі наявні розбіжності шляхом доопрацювання основного проекту Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) (реєстр. № 14394 від 22.01.2026).

Національне антикорупційне бюро України зазначило про наявність системних концептуальних недоліків проекту Кодексу, що потребують ґрунтовного перегляду та доопрацювання, оскільки окремі положення не узгоджуються з Конституцією України, порушують принцип правової визначеності та створюють ризики порушення гармонійного функціонування ключових галузей права, а також загрожують реалізації прав і свобод людини та їх гарантій надало, а також надало зауваження та пропозиції до проекту Кодексу.

Національне агентство з питань запобігання корупції зазначило про відсутність пропозицій та зауважень до проекту Кодексу.

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку зазначила пропозиції та зауваження до проекту Кодексу.

Пенсійний фонд України зазначив, що проект Кодексу містить норми права, що не узгоджуються з нормами права нормативно-правових актів рівної юридичної сили, не узгоджуються між собою, містить дублюючі норми, а також висловив зауваження до нього.

Підкомітет з питань науки та інновацій Комітету розглянув на своєму засіданні 23 березня 2026 року проект Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) (реєстр. № 14394-2 від 06.02.2026) та надані до нього експертні висновки, і рекомендував Комітету Верховної Ради України з питань правової політики під час опрацювання зазначеного проекту Кодексу розглянути висловлені зауваження та пропозиції та за результатами розгляду визначитись щодо нього під час голосування на своєму засіданні.

Заслухавши інформацію радника Голови Верховної Ради України Хоменка М.М., голови підкомітету з питань науки та інновацій Комітету Колюха В.В., директора Інституту економіко-правових досліджень ім. Мамутова НАН України Устименка В.А., представників Міністерства цифрової трансформації України Кащисин М.А. та Плотнікової І.В., заступника Міністра молоді та спорту України Тимофєєва С.О., представника Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України Романіка Р.М., народних депутатів України – членів Комітету, та обговоривши це питання, **Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій ухвалив:**

1. Рекомендувати Комітету Верховної Ради України з питань правової політики під час опрацювання проекту Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) (реєстр. № 14394-2 від 06.02.2026), поданого народним депутатом України Крейденком В.В., розглянути висловлені до нього зауваження та пропозиції та самостійно визначитись щодо зазначеного проекту Кодексу під час голосування на своєму засіданні з урахуванням висловлених у цьому Висновку зауважень і пропозицій.

2. Направити цей Висновок, а також висновки, які надійшли до Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій щодо проекту Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) (реєстр. № 14394-2 від 06.02.2026) до Комітету Верховної Ради України з питань правової політики, визначеного головним з підготовки цього проекту Кодексу.

Голова Комітету

Сергій БАБАК